

Háttéranyag
2008 szeptember

A demokrácia és az Egyesült Nemzetek

A demokrácia az Egyesült Nemzetek egyik egyetemes és oszthatatlan alapvető értéke és alapelve. Az emberek szabad akaratán alapul és szorosan kapcsolódik a jogállamhoz, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok gyakorlásához.¹

Demokrácia a nemzetközi jogban

Bár az Egyesült Nemzetek Alapokmánya nem említi a "demokrácia" szót, az Alapokmány nyitó szavai, "Mi, az Egyesült Nemzetek népei", tükrözi a demokrácia azon alapvető elvét, hogy az emberek akaratát a szuverén államok legitimitációjának, ezáltal az Egyesült Nemzetek egészének alapja is.

A Közgyűlés által 1948-ban elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata egyértelműen vázolta a demokrácia eszméjét azzal, hogy kimondta, „a közhatalom tekintélyének alapja a nép akaratát.”² A Nyilatkozat meghatározza, mely jogok nélkülözhetetlenek a hatékony politikai részvételhez. Elfogadása óta világszerte számos alkotmány elkészítését ösztönözte, és nagyban hozzájárult a demokrácia, mint egyetemes érték globális elfogadásához.³

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966) a demokrácia elveinek nemzetközi jogi alapját fekteti le, különös tekintettel

- a szabad véleménynyilvánítás jogára (19. cikk); a békés gyülekezés jogára (21. cikk);
- a másokkal való szabad társulás jogára (22. cikk);
- a közügyek vitelében közvetlenül vagy szabadon választott képviselők útján való részvétel jogára és lehetőségére (25. cikk);
- az egyének azon jogára, hogy szavazhassanak és megválaszthassák az általános és egyenlő választójog alapján, titkos szavazással tartott olyan valódi és rendszeres választásokon, amelyek biztosítják a választók akaratának szabad kifejezését (25. cikk).⁴

Az emberek tintafoltos ujjukat mutatják a szavazás után Burundiban

Fotó: Gaspard Nakumuryango

Az Egyezmény kötelező érvényű azon államok számára, amelyek ratifikálták. 2008 áprilisáig az egyezményt 161 állam fogadta el, azaz Egyesült Nemzetek tagságának hozzávetőlegesen 80 százaléka.

A demokrácia támogatása világszerte

Az ENSZ demokráciát és kormányzást támogató tevékenységét többek között az ENSZ Fejlesztési Programján (UNDP), az ENSZ Demokrácia Alapján (UNDEF) és az ENSZ Emberi Jogok Főbiztosságán (OHCHR) keresztül végzi. Ezek a tevékenységek szorosan összefüggenek az ENSZ emberi jogokat, fejlesztést, békét és biztonságot támogató munkájával, amelyek az alábbi tevékenységeket foglalják magukban:

¹ A 2005. évi csúcstalálkozó záródokumentuma (World Summit Outcome Document), 119. bekezdés

² Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, 21. cikk

³ szabadságban: a fejlődés, a biztonság és az emberi jogok biztosítása mindenki számára (In Larger Freedom), A/59/2005, 148. bekezdés

⁴ A Közgyűlés 2200A (XXI) számú határozata

- a parlamentek és a decentralizált helyi kormányzati struktúrák segítése, hogy a demokrácia fejlődését elősegítő „fékek és egyensúlyok” rendszere megerősödjön;
- az emberi jogok és a jogrend, valamint az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés támogatása az egyes államok emberi jogi szervezetei és bíróságai pártatlanságának és hatékonyságának erősítésével;
- a véleménynyilvánítás szabadsága és az információhoz való hozzáférés biztosítása a törvényhozás és a média kapacitásának megerősítésével;
- választási segítségnyújtás és a választások felügyeletével megbízott testületek hosszú távú támogatása;
- valamint a nők politikai jogainak megerősítése.

Csak az ENSZ Fejlesztési Programja évente hozzávetőlegesen 1,5 milliárd amerikai dollárt biztosít a demokratikus folyamatok támogatására világszerte. Ezáltal az Egyesült Nemzetek a demokráciát és kormányzást támogató technikai együttműködés egyik legnagyobb globális szolgáltatója.

Szavazásra várók a gulmi körzetben, Nepál nyugati régiójában
Fotó: OHCHR

Az Egyesült Nemzetek politikai munkája megköveteli a demokratikus eredmények elősegítését; a fejlesztési ügynökségek olyan nemzeti intézményeket támogatnak, mint a parlamentek, a választási bizottságok és a belső jogrendszerek, amelyek a demokrácia alapját alkotják; az emberi jogi törekvések a véleménynyilvánítás és a társulás szabadságát, a választási részvételt valamint a jogrend kialakítását és érvényesülését segítik elő, amelyek mindegyike a demokrácia fontos alkotóeleme.

Az ENSZ Közgyűlése és a demokrácia

Az ENSZ Közgyűlése 1988 óta évente legalább egy, a demokrácia valamely területét érintő határozatot fogad el. A demokrácia az 1990-es évek óta a fontosabb ENSZ konferenciák és csúcstalálkozók, valamint az ezeken nemzetközileg elfogadott fejlesztési célok (beleértve a Millenniumi Fejlesztési Célokot is) egyik visszatérő kérdésévé vált. 2005-ben, az ENSZ csúcstalálkozón a tagállamok újfent megerősítették, hogy „a demokrácia egy egyetemes érték, amely az emberek szabad akaratán alapul, és lehetővé teszi, hogy önállóan határozhassák meg politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális rendszereiket, valamint aktívan részt vehessenek az olyan döntések meghozatalában, amelyek hatással vannak életükre.”⁵

A csúcstalálkozó nyilatkozata hangsúlyozta továbbá, hogy a demokrácia, a fejlesztés és az emberi jogok tiszteletben tartása, valamint az alapvető szabadságok kölcsönösen feltételezik és erősítik egymást,” és rámutatott, hogy „bár a demokráciák rendelkeznek bizonyos közös vonásokkal, a demokrácia egyedüli, egyetemes modellje nem létezik.”

Öt évvel a 2005-ös csúcstalálkozó előtt, a világ vezetői a Millenniumi Nyilatkozatban ígéretet tettek arra, hogy mindent megtesznek a demokrácia előmozdítása és a jogrend megerősítése, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása érdekében. Elhatározták, hogy a polgári, politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális jogok teljes körű védelmét és előmozdítását támogatják minden államban, valamint, hogy megerősítik minden ország kapacitásait, hogy megfelelhessenek a demokrácia alapelveinek és bevezethessék a demokrácia gyakorlatát, valamint tiszteletben tarthassák az emberi jogokat.⁶

Az idej az első „demokrácia nemzetközi napja”

2007 november 8-án az ENSZ Közgyűlése szeptember 15-ét a demokrácia nemzetközi napjává nyilvánította és felkérte a tagállamokat, a ENSZ minden szervezetét és más regionális, kormányok közötti és nem kormányzati szervezetet, hogy emlékezzenek meg erről a napról. A demokrácia nemzetközi napja lehetőséget ad arra, hogy áttekinthessük a demokrácia helyzetét a világon. A demokrácia legalább annyira folyamat, mint cél, és csak a nemzetközi közösség, a nemzeti kormányzati szervek, a civil társadalom és az egyének teljes részvételével és támogatásával válhat valósággá a demokrácia eszméje, amelyet bárki, bárhol a világon élvezhet.

⁵ A 2005. évi csúcstalálkozó záródokumentuma (World Summit Outcome Document), 135. bekezdés

⁶ A Közgyűlés A/res/55/2 számú határozata